

POGLED U PROGLAS IZ GIRONE I MEĐUNARODNI DAN MATERINSKOGA JEZIKA

Marko Kovačić

Nadnevak 21. veljače svjetski je Dan materinskog jezika koji se obilježava i kod nas pa je u Hrvatskom PEN-u toga dana 2018. javno predstavljen rad na lingvističkim pravima, u skladu s jednim od temeljnih dokumenata Međunarodnog PEN-a i njegova Odbora za prevođenje i jezična prava, Proglasa iz Girone. Ovogodišnji Dan materinskog jezika trebao bi biti još važniji jer je godinu 2019. UN proglasio Međunarodnom godinom izvornog jezika. No kad zaviri u šture rečenice tog proglasa, pozorni čitatelj željan je detaljnijih objašnjenja njegovih točaka, što one zapravo znače i zašto ne nude odgovore na novinarska pitanja. Prva točka glasi: Jezična raznovrsnost svjetska je baština koju valja cijeniti i štiti. Tko ju treba cijeniti, gdje ju valja cijeniti, kako ju cijeniti? Zar nije dovoljno cijenjena, zar je svjetska baština uopće raznovrsna u današnjem svijetu? Gdje je ta raznovrsnost, gdje se govore ti silni jezici? Zar ih netko ili nešto guši? Znaju li tvorci te rečenice odgovore na sva ta pitanja pa ih taje ili ih nisu ni svjesni? Okreće li se PEN jezikoslovlju ili samo književno gleda na tu problematiku? Lidija Lacko Vidulić odgovorila je na neka od tih pitanja u časopisu Vijenac br. 626. osvrnuvši se na PEN-ovu tribinu Tude i naše, gdje naglašava da se osobita pozornost posvećuje manjinskim jezicima s manje od deset tisuća govornika te da mnogi mali jezici nisu ni dokumentirani.

Dan 21. veljače Dan je svih materinskih jezika, njih između šest i sedam tisuća na svijetu, od čega je barem trećina ugrožena, a ugrožava ih prisutnost nekog drugog jezika koji se postavlja prestižnim. No zasad, dok se u svijetu još govori toliko jezika, Europa je kontinent najsiromašniji jezicima: njih samo 4 % govori se u Europi. Već bi taj podatak trebao biti dovoljan da se Europu izuzme ili stavi na začelje kad se promatra jezična situacija u svijetu. Očito je ugroženost prisutna na drugim kontinentima, gdje je jezika mnogo, gdje nemaju službeni status, gdje se progone i gdje govornici sami potiskuju svoje jezike jer su ih društvene okolnosti uvjerile da njihovi jezici nisu prestižni.

Europa je tu najmanje važna, razlike su dijalekatne i glavna joj je boljka izumiranje keltskih jezika, krivnjom vlastitih govornika. Jednoga tužnog dana kad svi ti ugroženi jezici svijeta izumru i ostanu samo oni vitalni, Europa će postati i jezično najbogatija jer su europske države postale ideal da svaka službeno govori svoj jezik, uz pripadne dijalekte, za razliku od golemih država na drugim kontinentima, koje su nastale okrupnjavanjem na štetu nestalih i nestajućih naroda pa se čini kao da se od Aljaske do Ognjene zemlje govore samo engleski, španjolski, francuski i portugalski.

Europska unija ima 24 službena jezika – izvan EU govore se europski jezici koji pripadaju indoeuropskoj i uralskoj porodici, k tome su tu i malteški i baskijski, no u EU sve je više govornika kurdsog, hindskog, urdskog te neindoeuropskih jezika poput berberskih, turskog, arapskog, kineskog i tamilskog. Takvo izmještanje jezika stvara dojam multikulturalnosti, usko promatrano, ali ne pridonosi raznolikosti na globalnoj razini nego naprotiv homogenizira svijet drugačijom vrstom kolonizacije i u konačnici ga monokulturalizira.

Jezici uvijek izumiru zbog neke vrste nasilja, čak i kada se čini da se gase spontano, a to nasilje zahvatit će i Europu jer će govornici ugroženih jezika potražiti zaštitu ili bolje životne uvjete u zemljama govornika europskih jezika, pri čemu će mijenjati svoj identitet, ali i identitet domaćina kojima nedostaje stanovništva.

Bengalski jezični mučenici

S nasiljem je sve i počelo. Nakon što su se britanske kolonijalne vlasti 1947., nakon 90 godina vladavine, povukle s potkontinenta, osim Indije nastao je i pojam Pakistan, prema riječi osmišljenoj 1933., prema prvim slovima glavnih pakistanskih pokrajina. Osim Indije i Pakistana, službeni status dobio je i Istočni Pakistan, poznatiji kao Bangladeš, dvije tisuće kilometara daleko od Pakistana. Kako je u Pakistanu službeni jezik urdski, pakistanske vlasti očekivale su da će urdski biti prihvaćen kao službeni jezik i u Istočnom Pakistanu, odnosno Bangladešu, čiji stanovnici međutim ne govore urdski nego bengalski. Pakistanske vlasti očekivale su od Bengalaca ne samo da se služe urdskim jezikom, nego i da bengalski pišu prilagođenim arapskim pismom. Urdski i bengalski različiti su jezici premda su daleki rođaci iz indoeuropske skupine jezika, a i pišu se različito pa je vjerska pripadnost jedino što je govornike tih jezika uopće i dovelo u istu državu.

Bengalski je jezik uklonjen tada iz škola i sa službenih oznaka, na primjer s novca i maraka. Kad je Pakistan 1952. iznova odbio zahtjev da se bengalski prizna kao službeni jezik Istočnog Pakistana i nastavio nametati urdski, studenti su se 21. veljače 1952. okupili na sveučilištu u Daki, usprkos zabrani okupljanja, te su u znak prosvjeda izišli na ulice. Dočekala ih je policija sa suzavcem, slijedila su uhićenja, a na kraju pucnjava i pogibija osmero studenata koji su zatim postali jezični mučenici. Ti su postupci izazvali još veće neredе jer se studentima pridružila svekolika bangladeška javnost. Naposljetku je Pakistan 1956. prihvatio bengalski kao jedan od službenih jezika, a 1971. Bangladeš je stekao neovisnost o Pakistanu. UNESCO je 1999. datum događaja iz 1952. proglasio Danom materinskog jezika, u svrhu promicanja i očuvanja jezika kojima govore svi narodi svijeta.

Što je s ostalima?

Naizgled je to žalosna priča, ali sa sretnim svršetkom jer je jedan jezik ipak stekao neovisnost i oslobodio se stege, no riječ je o borbi titana. U priči o srazu Pakistana i Bangladeša spominju se samo urdski i bengalski. Ali 190 milijuna (u

vrijeme razdruživanja 25 milijuna) stanovnika Pakistana govori 74 jezika, od čega 66 autohtonih. U Bangladešu 165 milijuna stanovnika (u vrijeme razdruživanja 44 milijuna) govori 41 jezik, od čega 36 autohtonih. Bengalski je sedmi najmnogoljudniji jezik svijeta, veći od ruskog i japanskog. Urdski je 21. po broju govornika. Dakle, stotinu je autohtonih jezika preskočeno u toj naizgled sretnoj priči o pobjedi koju je bengalski izvojevao u sukobu s urdskim. Dobro je da se bengalski za to izborio, ali isti taj bengalski ugrožava druge, manje jezike u Bangladešu, pogotovo kad se uzmu u obzir krvavi događaji iz 1971., a prije toga pokolj santalskog naroda, kao i u susjednim zemljama u koje su Bengalci planski doseljavani, kao u susjednoj Burmi ili Mijanmaru, gdje bengalski ugrožava arakanski jezik ili pak u indijskom Asamu, gdje ugrožava jezik dimasa. Pa kad slavimo dan materinskog ili konkretno bengalskog jezika, čijim oslobođenjem od urdskog započinje proslava Dana materinskog jezika, postavlja se pitanje slavi li se pri tome i dan santalskog, arakanskog i dimase i na koji način konkretno taj dan slave govornici ta tri jezika.

Domaći i doseljeni jezici

Svatko treba slaviti svoj materinski jezik, ali nema svatko tu mogućnost pa globalno nemamo mnogo razloga za slavlje. Čovječanstvo se pokazalo destruktivnim i autodestruktivnim, apatičnim i indolentnim žrvnjem višestrukih mjerila, sklonim homogenosti, uniformnosti i urbaniziranosti, što je za neke jezike i dobro, ali za većinu nije. Polovica čovječanstva govori dvadesetak jezika, a druga polovica sve se više pridružuje onoj prvoj polovici učeći tih dvadesetak jezika, a svoje prepuštajući zaboravu. Veliki gradovi postaju stjencišta i stapališta kultura. Umjesto da se u njima njeguje kultura naroda čiju prijestolnicu predstavljaju, oni postaju košnice ljudi, rasa, naroda i jezika. U Londonu se govori 300-tinjak jezika, u New Yorku 800-tinjak. Slave li svi ti govornici svoje materinske jezike ili jezik naroda domaćina? Kako nijedan od njujorških jezika nije autohton, možemo pretpostaviti da su zatrli mnogobrojne algonkijske jezike koji su se prije njih govorili na tom području, jezike koji su imali sve manje razloga za slavlje, sve dok engleski nije preuzeo ulogu domaćina. Trebaju li svi autohtoni jezici u svijetu podijeliti sudbinu algonkijskih?

Pokušaji zaštite jezika

Jezični imperijalizam prisutan je svugdje gdje se jezici preklapaju i često je povezan s nasiljem, a zatečeno stanje ne dovodi se u pitanje pa to ne čine ni svečari. Ako se na otočju Fidži govori hindski, ne pitamo zašto je tome tako, ne zanima nas zašto su kolonijalne vlasti prebacivale govornike hindskog na Fidži i time ugrozili identitet fidžijskog stanovništva nego slavimo fidžijski hindski kao varijantu indijskog hindskog, možda kao i doprinos raznolikosti. Svjetske organizacije, UNESCO, Ujedinjene nacije (ili Ujedinjeni narodi, kako ih se obično naziva) pa ni Gironski proglas, ne uzimaju takve situacije u obzir, odnosno ne razlikuju autohtone jezike od doseljenih, umjetne od prirodnih, službene od neslužbenih, normu od dijalekta,

kao ni jezike međusobno. Kao i mnogi zakoni i statuti, proglas je na taj način potencijalno štetan upravo u odnosu na ono što nastoji zaštititi.

Naime, pjesnici, esejisti i pisci udruženja PEN International održali su u svibnju 2011. u Beogradu 77. kongres, gdje je jedna od glavnih točaka bila usvajanje Proglasa iz Girona, čiji je nacrt iz 1996. bio prihvaćen još u Barceloni, o pravima jezika izloženima u deset točaka. Usvajanje Proglasa najavio je i predsjednik udruženja John Ralston Saul i dodao da će jedna od glavnih tema susreta pisaca iz cijeloga svijeta biti zaštita malih kultura i jezika. PEN je društvo koje podupire i promiče slobodu izražavanja pa se to nastojalo i u tom proglasu. U skladu s tim dokumentom hrvatski se PEN svake godine posveti nekom od čimbenika očuvanja jezične kulture i raznolikosti, i PEN bez sumnje čini koliko može, no bilo bi potrebno mnogo više na svjetskoj razini. Kao i sve plemenite ideje, i ova je nedorečena, što ostavlja prostora za različita tumačenja, pa i ona suprotna od početne namjere. Nije to samo zbog nemara nego i zbog nemogućnosti. Preduboke specifikacije smanjile bi neutralnost dokumenta i izazvale podjele, a sastavljale bi odale kao pristrane.

Točke Gironskog proglasa

1. Jezična raznovrsnost svjetska je baština koju valja cijeliti i štiti

Nije na književnicima da ulaze u etnolingvističke i geopolitičke analize, no rečeno je na početku da je barem trećina jezika svijeta ozbiljno ugrožena. To znači da se može projicirati i točno odrediti trenutak u budućnosti kad ćemo ostati bez nekoliko stotina, a zatim i nekoliko tisuća jezika koje još imamo danas, a toj se broju mogu dodati i mnogobrojni dijalekti. Ako jezičnu raznovrsnost valja cijeliti i štiti, treba se zapitati kako to učiniti i što toj raznovrsnosti onemogućuje opstanak, jesu li uzroci možda ekonomske prirode ili političke ili povijesne. Kakvi god bili uzroci, jezici ugrožavaju jedni druge pa bi valjalo naglasiti da jezike treba štiti u njihovu zavičajnom području, gdje nikoga ne ugrožavaju. Treba znati što je ugroženo i čime da bi se tome pružila zaštita. S druge strane, ne treba bržati s uvažavanjem novog jezika, nastalog samovoljom neke skupine ili političkim pritiskom, a pogotovo ne voljom pojedinca, na primjer izumitelja nekog novog jezika jer bi se na tu točku mogao pozvati svaki takav izumitelj jezika ili svatko tko način izražavanja svoje obitelji, četvrti ili pokrajine proglasi posebnim. Mogli bismo stvoriti privid raznovrsnosti i tvrditi da je možda nestalo kajkavsko narječje ili čakavsko i na desetke plemenskih jezika u svijetu, ali zato smo obogaćeni maksimirskim jezikom, riječkim jezikom, osječkim jezikom, anglohrvatskim i nekolicinom umjetnih jezika koje su stvorili ambiciozni pojedinci.

2. Poštivanje svih jezika i kultura temeljno je za proces stvaranja i održavanja dijaloga i mira u svijetu

Ovdje je upitna riječ „svih“ i opet se postavlja pitanje treba li podjednako poštivati sve jezike, i to svugdje, bili autohtoni ili doseljeni. Ako se doseljeni jezici trebaju

poštivati jednako kao i domaći, to je slaba pretpostavka za mir, a često je to početak kraja domaćeg jezika, kao što smo vidjeli već toliko puta u prošlosti i vidamo danas. Ta je situacija usporediva s tretiranjem invazivnih i autohtonih biljnih i životinjskih vrsta. Invazivne vrste ne štete staništu sve dok ga ne preuzmu, što se rješava različito u različitim dijelovima svijeta jer to inače obično znači kraj za autohtone vrste. Opis „svi jezici“ obuhvaća i doseljene i autohtone i ne mogu se podupirati jednako ako je neki jezik ugrožen jer se time pridonosi njegovoj ugroženosti. Naprotiv, pozitivnom diskriminacijom primjerice keltskih jezika u Britaniji i Irskoj ili havajskog na Havajima može se odoljeti nasrtajima engleskog.

3. Svi pojedinci uče govoriti u krilu zajednice koja im daje život, jezik, kulturu i identitet

Što je onda s manjim zajednicama unutar većih zajednica i što kad manja zajednica brojčano nadmaši veću? Uče li pojedinci kulturu zajednice ili podzajednice? Pridonosi li kineska manjina (tri milijuna ljudi) u Indoneziji kineskoj kulturi ili indonezijskoj? Što je sa zajednicama koje su nastale nedavnim preseljenjem govornika nekog jezika u područje na kojem se govori ugroženi jezik, na primjer s ruskim zajednicama u baltičkim zemljama? Trebaju li one graditi ionako premoćnu rusku kulturu ili kulturu baltičkih zemalja?

4. Različiti jezici i različiti oblici govora nisu samo sredstvo komunikacije, nego i okružje u kojem ljudi odrastaju i u kojem nastaju kulture

To je pogotovo važna točka za razumijevanje važnosti postojanja mnogih jezika te prevođenja i prevodilaštva kao umjetnosti, a ne pukog zanata i potrebe. Sporazumijevanje je tek temeljna funkcija jezika, ali poruke se mogu razmjenjivati na vrlo primitivnoj razini, pri čemu čak nije ni potrebno da sudionici u razgovoru govore istim jezikom niti da budu ljudska bića. Dakle, razgovor nije puko prenošenje poruke nego i način na koji se prenosi ne samo poruka nego i misao, a način na koji ćemo tu misao prenijeti razlikuje se od jednog do drugog prirodnog jezika. Samo izvorni govornik umije valjano sklapati rečenice, kombinirati riječi i prenositi misli pridonoseći tako udjelu svojeg naroda u svjetskoj kulturnoj baštini. To se ne može nadomjestiti naknadnim učenjem ni strojnim prevođenjem. Kada jezik nestane, nestao je cijeli sustav, tek minimalno usporediv s nestankom cijelog žanra, grane kulture, muzeja, galerije ili građevine.

5. Svaka jezična zajednica ima pravo na to da njezin jezik služi kao službeni na području govorenja

Zar baš svaka ili samo one autohtone? Znači li to da skupina ljudi može zaposjesti neko područje i pozvati se na pravo da se njihov jezik tretira kao manjinski, a zatim

i službeni, pri čemu se taj jezik može posve do nimalo razlikovati od domaćeg? Može li se Hrvat preseliti u Zambiju, slaviti dan hrvatskog materinskog jezika i zahtijevati da mu Zambija prizna pripadna prava? Takva pitanja došljaci obično ne postavljaju nego se nameću bez mnogo obzira, a domaći takva pitanja danas ne smiju postavljati jer bi mogli zvučati ksenofobno. Trebali bi postojati kriteriji po kojima se određuje je li neki jezik stvaran ili izmišljen, je li riječ o manipulaciji, administrativnoj kozmetici, kolonizaciji odozdo ili stvarnom ljudskom pravu. Da uzmemo bliži primjer, u Mađarskoj dvije i pol tisuće ljudi tvrde da su Huni i traže status i prava manjine iako ne govore poseban jezik. Imaju glasnogovornika i svoja prava traže u parlamentu. Kad bi ih dobili, to bi značilo da svaki Mađar može u svakom trenutku odlučiti da je postao Hun i zatražiti pripadne povlastice.

6. Školska nastava mora pridonijeti ugledu jezika što ga govori jezična zajednica nekoga područja

Opet se ne naglašava je li riječ o autohtonom jeziku ili se školska nastava odnosi na došnjački jezik, primjerice engleski na Novom Zelandu i na Havajima, gdje je za škole na havajskom i maorskom bilo potrebno pokrenuti posebne programe kad je postalo očito da su ti jezici na pragu izumiranja. Ne napominje se ni odvija li se nastava na dotičnom jeziku ili je sam jezik predmet učenja te do kojeg se razreda *manji* jezik uči dok se ne prijeđe na nastavu na *većem* jeziku. Od Sjeverne Amerike preko Rusije i Australije internati su se pokazali najuspješnijim sredstvom zatiranja jezika jer se djeci nastava predavalo na došnjačkom jeziku, često ih se kažnjavalo ako su govorila na materinskom, a sve pod isprikom obrazovanja. Nije ni danas drugačije, osim što više nisu potrebne fizičke metode kažnjavanja, ali nastava se, osim ponegdje u nižim razredima, i dalje odvija na većinskim doseljenim jezicima.

7. Poželjno je da građani raspolažu općim znanjem različitih jezika, budući da to pogoduje empatiji i intelektualnoj otvorenosti te pridonosi produbljivanju znanja vlastitoga jezika

Također je poželjno i nužno da u svakom narodu postoji jezgra monolingvalnih govornika ako njihovi interesi i struka nisu vezani za poslove izvan njihova materinskog jezika. Ta jezgra bilo je uoči ilirskog preporoda u Hrvatskoj seljaštvo dok je plemstvo u hrvatskim krajevima govorilo i pisalo latinski, mađarski, njemački, talijanski, francuski i turski sve dok se nije okrenulo hrvatskom. Poznavanje stranog jezika možda pogoduje intelektualnoj otvorenosti, ali ne bi trebalo biti obavezno jer kod ljudi koji nemaju afiniteta prema učenju jezika stvara zabunu i umanjuje isto ono poštovanje prema materinskom jeziku koje se potiče ovim proglasom. Uz strani jezik trebalo bi podučavati i svijest o vlastitome, a ne stvarati u učeniku osjećaj da je polovično znanje dovoljno i da je proizvoljno miješanje jezika poželjno i prihvatljivo.

8. Prevođenje tekstova, posebice velikih djela različitih kultura, predstavlja vrlo značajan čimbenik u nužnome procesu uzajamnog većeg razumijevanja i poštovanja među ljudima

Ta točka u suprotnosti je s prethodnom jer ako građani govore strane jezike, ne trebaju im prevoditelji, što je jedan od elemenata propasti izdavaštva, kojem danas svjedočimo, ne samo zato što ljudi govore engleski, nego i jer je stvoreno ozračje u kojem je sramota ne znati engleski. Dakle, ta je točka vrlo važna i nadovezuje se na četvrtu. Svaka govorna zajednica, bez obzira na to je li državotvorna ili nije, treba imati program prevođenja velikih svjetskih djela na svoj jezik. U postupku prevođenja potrebno bi bilo nalaziti razna jezična rješenja u okviru neke jezične ustanove ili javne rasprave. Program bi morao imati sustav provjere kako prijevod ne bi prenosio fraze iz izvornog jezika nego nudio rješenja kakva bi mogla imati primjenu i u praksi u svrhu osuvremenjivanja jezika i uklapanja njegovih govornika u moderni svijet. Često rješenja već postoje, ali su pala u zaborav ili se zanemaruju. Jedan je takav domaći primjer imenica *krstaš* umjesto barbarizma *kruzer*.

9. Mediji su povlašteni glasnogovornici za provođenje jezične različitosti i za stručni i učinkoviti rast ugleda te različitosti

Mediji su, kao i sam jezik, sredstvo koje bi trebalo čuvati i širiti kulturu, ali često čine upravo suprotno jer su u pogledu kvalitete podložni diktatu tržišta, a ideološki svojem vlasniku. Hrvatski mediji svode se na televizije i portale koji nemaju sustav provjere jezika, kakav ima nacionalna televizija, no ni drugdje nije mnogo bolje, a mnogi ugroženi jezici nisu ni pismeni pa se rijetko mogu naći u tiskanom obliku. Treba ipak ustrajati na prisutnosti ugroženih jezika u medijima, u tiskanom, govornom obliku, u ozbiljnim i zabavnim medijima jer sve to ostavlja dojam živosti jezika, prije svega kod vlastitih govornika koji se okreću življim jezicima. Raspoloživost medija na vlastitom jeziku mogla bi preokrenuti trend napuštanja ugroženog jezika, što je u tehnološki naprednom svijetu pogotovo jednostavno, a odnosi se na knjige, časopise, udžbenike, priručnike, rječnike, radijski i televizijski program, prevođenje književnosti, stripova, igara i drugih računalnih programa i slično.

10. Ujedinjeni narodi moraju priznati pravo na korištenje i zaštitu vlastitoga jezika kao jedno od temeljnih ljudskih prava

Ujedinjeni narodi trebali bi prije svega stvarati kod govornika svijest o važnosti vlastitog jezika, pogotovo kod govornika ugroženih jezika, kako bi se zaustavio trend neprenosjenja materinskog jezika na novi naraštaj zbog vjerovanja da će potomci biti u prednosti budu li govorili samo većinski doseljeni jezik. I opet, i u desetoj točki valja naglasiti da UN treba priznati pravo istinski autohtonim ugroženim jezicima na uporabu, makar time bili potisnuti oni neautohtoni i neugroženi, pogotovo ako se time stvara jezgra monolingvalnih govornika takvog ugroženog jezika koji bi mu osigurali sigurniju budućnost.

Zaključak

Potrebna je multidisciplinarnost kod sastavljanja proglasa kakav je dotični iz Girone, ako se sastavljaju s namjerom da umanje nepravdu. Potrebna je suradnja s predstavnicima ugroženih jezika, s lingvistima koji poznaju stanje na terenu, poznavateljima jezika koji su doista ugroženi i potrebno je uvidjeti političku i etničku komponentu jezičnog stanja te moguće posljedice međuetničkih odnosa. Dok se ne odredi točno, dok se ne stipulira, specificira i definira što se podrazumijeva pod jezičnom raznolikošću i kakvim je konkretnim postupcima očuvati, inicijative za potporu te nedefinirane raznolikosti lako bi mogle biti zamka, bilo namjerna ili nehotična, za podržavanje nečega posve obrnutog, svjetske homogenosti i uniformnosti. Međunarodni Dan materinskog jezika promiče kulturnu raznolikost i višejezičnost, ali istu tu raznolikost i ugrožava ako se u njegovim okvirima ne naglašava u kojim se razmjerima, na kojem uskom području i na kojem uzorku ta raznolikost čuva, u odnosu na što i s kojim mogućim posljedicama. Dok se to ne odredi, pokloniku raznolikosti više vrijedi proučavati stvarno stanje stvari nego potpisivati peticije kao što je *Minority SafePack*.¹

Literatura

- Banglapedia, 2015., Language Movement, (urednik Mahfuza Khanam)
- Debojit Dey, 2013., Impact of Language on National Identity: An Analysis from Historical Perspective, Journal of Humanities and Social Science, god. 10, br. 5, str. 6. – 11.
- Europska komisija, Opća uprava za tisak i informiranje, 2004., Mnogo jezika, jedna obitelj, Jezici Europske unije, ISBN 92-894-7759-8
- http://en.banglapedia.org/index.php?title=Language_Movement (pristupio 5. veljače 2018.)
- <http://www.europe.hr/documents/knjiga%20mnogo%20jezika,%20jedna%20obitelj.pdf> (pristupio 5. veljače 2018.)
- Gus Lubin, 2017., Queens has more languages than anywhere in the world – here's where they're found, <https://www.businessinsider.com/queens-languages-map-2017-2> (pristupio 10. ožujka 2018.)
- Lidija Lacko Vidulić, 2018., 3000 jezika pred izumiranjem, Vijenac, br. 626., str. 6.
- Minority Rights Group International, 2016., Report, Under threat: The challenges facing religious minorities in Bangladesh, https://minorityrights.org/wp-content/uploads/2016/11/MRG_Rep_Ban_Oct16_ONLINE.pdf (pristupio 5. veljače 2018.)
- PEN International, Girona Manifesto on Linguistic Rights, <https://pen-international.org/who-we-are/manifestos/the-girona-manifesto-on-linguistic-rights/read-the-girona-manifesto> (pristupio 5. veljače 2018.)
- Special Eurobarometer 243 / Wave 64.3 – TNS Opinion & Social, 2006., Europeans and their Languages, http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf (pristupio 12. listopada 2018.)

¹ <http://www.minority-safepack.eu>

Sažetak

Marko Kovačić, Zagreb

UDK 81'27, stručni rad

primljen 14. lipnja 2018., prihvaćen za tisak 3. siječnja 2019.

A Look at the Girona Manifesto and the International Mother Language Day

This paper is a reaction to the Girona Manifesto on Linguistic Rights and the fact that it is too vague and exceedingly concise in certain points, and thus open to multiple interpretations. The paper also criticises the International Mother Language Day and its origins. Both points require linguistic re-evaluation because of their intentions regarding the language preservation.

Key words: Girona Manifesto on Linguistic Rights, International Mother Language Day

JEDNOJEZIČNA OPĆA LEKSIKOGRAFIJA I NJEZINI KORISNICI Hrvatski ishodi u europskome anketnom istraživanju

Tomislav Stojanov

U radu se predočavaju i opisuju hrvatski anketni ishodi vezano za jednojezične rječnike te se opisuje i kritički preispituje suvremeno stanje opće jednojezične leksikografije hrvatskoga jezika.¹ Anketno istraživanje provedeno je nad skoro deset tisuća ispitanika u 26 europskih zemalja sredinom 2017. u sklopu akcije COST-a IS1305 *European Network of e-Lexicography* (ENeL), među kojima je i 516 hrvatskih ispitanika. O leksikografiji hrvatskoga jezika dosad se mnogo pisalo u znanstvenim i stručnim radovima, međutim ovo istraživanje donosi nove i poticajne spoznaje o korisnicima rječnikā, kao što su uvidi u njihove navike, želje i očekivanja. Ishodi su još zanimljiviji kad se hrvatski korisnici usporede s europskim prosjekom čime se može stvoriti šira slika o stanju suvremene hrvatske jednojezične i opće leksikografije.

Uvod

Mnogo je pokazatelja koji govore u prilog tvrdnji da je leksikografija važan dio hrvatskoga nacionalnog identiteta. Za razliku od gramatikografskoga rada, koji je bio u središtu djelatnosti netom osnovanih nacionalnih akademija u vrijeme prosvjetiteljstva u 18. stoljeću (Nizozemska, Poljska, Rusija, Španjolska i Švedska), Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (kasnije pod hrvatskim imenom), osnovana sredinom 19. stoljeća, temeljno je bila usmjerena na (povijesnu) leksikografiju.

¹ Za bolju preglednost slika i tablica čitatelji tiskanoga članka upućuju se na čitanje elektroničke inačice objavljene na portalu Hrčak ili na osobnim stranicama autora.